

Indsattes adgang til at udtale sig ved lukning af fængselsafdeling

Udtalt, at principperne for gennemførelsen af en beslutning om nedlæggelse/lukning af en afdeling i et fængsel er et spørgsmål, som de indsatte i henhold til § 1, stk. 1, i justitsministeriets cirkulære af 15. marts 1978 om organisatoriske former for drøftelser med indsatte bør have adgang til at udtale sig om, før endelig afgørelse træffes.

(J. nr. 1982-1067-615).

Den daværende talsmand for de indsatte på afdeling F i statsfængslet Kærshovedgård klagede over direktoratet for kriminalforsorgens besvarelse i skrivelse af 1. oktober 1982 af en klage, der den 2. september 1982 var indgivet over de nærmere omstændigheder i forbindelse med lukning af en afdeling på statsfængslet.

Klagen angik først og fremmest det forhold, at de indsatte ikke i henhold til § 1 i justitsministeriets cirkulære af 15. marts 1978 om organisatoriske former for drøftelser med indsatte forud for lukningen af afdelingen havde haft lejlighed til at udtale sig.

Den omtalte afdeling blev genåbnet den 1. januar 1983.

Under et inspektionsbesøg i statsfængslet den 14. september 1983 besigtigede jeg lokaliteterne og fik i denne forbindelse også en uddybende orientering om baggrunden for den af inspektøren truffene beslutning. Jeg havde endvidere lejlighed til med talsmændene generelt at drøfte praktiseringen af talsmandsordningen.

Jeg fandt herefter at kunne indskrænke mig til at behandle den del af klagen, der angik det principielle spørgsmål om rækkevidden af § 1 i justitsministeriets cirkulære om organisatoriske former for drøftelser med indsatte.

Det fremgik af sagens akter, at direktoratet for kriminalforsorgen i skrivelse af 20. juli 1982 meddelte statsfængslet Kærshovedgård, at der snarest muligt burde lukkes en afdeling.

På et formiddagsmøde den 1. september 1982 orienterede fængselsinspektøren afsnitslederne og forskellige medlemmer af personalet om sin beslutning, hvorefter der burde ske lukning af afdeling F.

Ca. kl. 13 samme dag blev fængselsinspektøren indkaldt til afdeling F, idet de indsatte ønskede at tale med ham. Inspektøren havde herefter »en time lang drøftelse« med de indsatte, der var utilfredse med, at de skulle flytte fra deres

FOB nr. 83.139

afdeling. De indsatte henviste herved til, at de ifølge talsmandsordningen skulle have været orienteret og haft lejlighed til at udtale sig forud for en sådan afgørelse. Fængselsinspektøren meddelte de indsatte, at talsmandsordningen ifølge § 1, stk. 1, 2. pkt., ikke omfatter spørgsmål vedrørende enkelte indsatte, og at fængselsinspektøren måtte opfatte den foreliggende sag som et spørgsmål, der ikke omhandlede generelle retningslinier for de indsattes tilværelse i anstalten, men spørgsmålet om, hvilke konkrete indsatte der skulle flyttes og hvorhen.

I skrivelse af 1. september 1982 til fængselsinspektøren protesterede de indsatte imod den trufne afgørelse.

I en skrivelse af 2. september 1982 til direktoratet for kriminalforsorgen protesterede talsmanden på vegne af de indsatte (på afdeling F) over, at afdelingen uden varsel og uden forudgående orientering/forhandling var blevet lukket på grund af sparehensyn. Han anførte videre, at der efter hans opfattelse var tale om en tilsidesættelse af den gældende talsmandsordning, hvorefter de indsatte skulle have adgang til at udtale sig om og øve indflydelse på forholdene i institutionen, når der var tale om generelle spørgsmål, der angik deres tilværelse i institutionen.

I en udtalelse af 10. september 1982 til direktoratet for kriminalforsorgen i anledning af klagen anførte fængselsinspektøren bl.a., at han ikke mente, at cirkulæret om organisatoriske former for drøftelser med indsatte tvinger til, at der skal afholdes møde med talsmændene i forbindelse med en begivenhed af denne art. Da fængselsinspektøren var kommet til, at der alene kunne være tale om at lukke afdeling F, fandt han det ikke rimeligt at afholde møder med talsmændene herom, »idet der jo i så fald forelå en kendsgerning, som de ikke kunne have indflydelse på«. Fængselsinspektøren bemærkede endelig til direktoratets orientering, at han ved henvendelse til statsfængslerne ved Sdr. Omme, på Møgelkær og på Kragsskovhede havde fået oplyst, at man ingen af disse steder havde afholdt møder med talsmændene i forbindelse med lukning af afdelinger.

I skrivelse af 1. oktober 1982 oplyste direktoratet talsmanden om baggrunden for lukningen, at denne skete efter direktoratets bestemmelse. Lukningen var et led i bestræbelserne på at opnå besparelser, som var forudsat i forbindelse med folketingets finansudvalgs behandling af en ansøgning om bl.a. udvidelse af afsoningskapaciteten m.v. fra 1983. Direktoratet tilføjede, at der i forbindelse med disse bestræbelser midlertidigt var lukket belægningsafsnit på de fleste af kriminalforsorgens anstalter. Direktoratet fandt ikke grundlag for at kritisere anstaltens dispositioner i forbindelse med gennemførelsen af lukningen. Direktoratet var således enig i anstaltens opfattelse, hvorefter der ikke i medfør af justitsministeriets cirkulære af 15. marts 1978 om organisatoriske former for drøftelser med indsatte består nogen pligt til forudgående at drøfte spørgsmål af den heromhandlede karakter med de indsatte. Endelig tilføjede direktoratet, at direktoratet over for anstalten lagde betydelig vægt på, at den omhandlede lukning ikke blev forsinket yderligere.

Inspektøren for statsfængslet Kærshovedgård henholdt sig i en udtalelse af 23. november 1982 til mig i alt væsentligt til skrivelsen af 10. september 1982 til direktoratet for kriminalforsorgen.

Direktoratet henholdt sig i en udtalelse af 30. november 1982 i anledning af klagen til mig til sin afgørelse af 1. oktober 1982.

Jeg udtalte herefter følgende:

»Efter straffelovens § 49, stk. 1, fastsætter justitsministeren nærmere regler om fuldbyrdelse af fængsel og hæfte. Sådanne regler er fastsat i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 423 af 21. juni 1973 om fuldbyrdelse af frihedsstraf.

I bekendtgørelsens § 18 er det bestemt, at de indsatte gennem valgte repræsentanter eller på anden måde har mulighed for at udtale sig om og øve indflydelse på generelle spørgsmål, der angår deres tilværelse i institutionen. Nærmere regler herom fastsættes af direktoratet for kriminalforsorgen.

Sådanne regler er fastsat i direktoratets cirkulære af 15. marts 1978 om organisatoriske former for drøftelser med indsatte. Cirkulærets § 1, stk. 1, har følgende ordlyd:

»De indsattes adgang til at udtale sig om og øve indflydelse på forholdene i institutionen omfatter generelle spørgsmål, der angår deres tilværelse i institutionen. Den omfatter ikke spørgsmål vedrørende enkelte indsatte eller enkelte medlemmer af personalet.«

Bestemmelsen er en videreførelse af de tilsvarende bestemmelser i §§ 1-3 i justitsministeriets cirkulære af 22. juni 1971 om organisatoriske former for drøftelser med indsatte i fængselsvæsenets institutioner. De nævnte bestemmelser har følgende indhold:

»§ 1. Der skal i institutionerne træffes foranstaltninger til gennemførelse og opretholdelse af organisatoriske former for drøftelser med indsatte af generelle spørgsmål, der angår de indsattes tilværelse i institutionen.

§ 2. Drøftelserne kan ikke omfatte spørgsmål vedrørende enkelte indsatte eller enkelte medlemmer af personalet.

§ 3. Drøftelserne finder sted efter de indsattes anmodning eller på ledelsens initiativ.

Stk. 2. Såfremt de indsatte under drøftelserne rejser spørgsmål, der ikke kan afgøres af institutionens leder, bestemmer denne, om han finder spørgsmålet egnet til forelæggelse for justitsministeriet, direktøren for fængselsvæsenet.«

Om baggrunden for cirkulæret er der i justitsministeriets cirkulærskrivelse af 22. juni 1971 under pkt. II anført bl.a. følgende:

»Reglerne om drøftelse med de indsatte af generelle spørgsmål vedrørende deres tilværelse i institutionen er i væsentlig grad ideologisk begrundet i synspunkter, der i væsentlig grad er beslægtet med de synspunkter, der ligger til grund for demokratiseringsbestræbelserne på arbejdspladser og uddannelsesinstitutioner.

Reglerne får imidlertid en særlig funktion i kriminalforsorgens institutioner for så vidt som deres gennemførelse er i overensstemmelse med væsentlige kriminalpolitiske målsætninger, som er bestemmende for arbejdet i disse institutioner.

Samtidig med, at frihedsberøvelser gennemføres i institutionerne, er det en væsentlig bestræbelse at sikre, at de indsattes retsposition bevares i det omfang, det er foreneligt med hensynet til frihedsberøvelsens gennemførelse. På denne baggrund er det betydningsfuldt, at der gennemføres særlige organisatoriske former for de indsattes fremsættelse af ansøgninger og klager vedrørende generelle forhold i institutionerne.

De omtalte drøftelser med de indsatte må formodes at bevirke, at de indsattes synspunkter i videre omfang end hidtil vil kunne komme frem og danne grundlag for beslutninger, der således vil kunne komme til at hvile på et bredere grundlag.

Samtidig vil en struktur som den forudsete kunne virke som et forbedret informationssystem i forholdet mellem personale og indsatte.

Et væsentligt formål med gennemførelsen af de omtalte former er endvidere gennem disse dels at søge at modvirke de uheldige virkninger (passivering m.v.), som en frihedsberøvelse kan have, dels at søge at gøre behandlingsarbejdet for de indsatte mere effektivt; i den sidstnævnte henseende sigtes navnlig til den værdi, der knytter sig til den sociale træning, som de indsattes deltagelse i de omtalte drøftelser kan indebære.«

På baggrund af ordlyden af cirkulærets § 1, stk. 1, og det anførte om formålet med cirkulæret må jeg være af den opfattelse, at principperne for gennemførelsen af en beslutning om nedlæggelse/lukning af en afdeling må anses for et spørgsmål af »generel karakter, der angår (de indsattes) tilværelse i en institution« i en sådan grad, at spørgsmålet omfattes af cirkulærets § 1, stk. 1, og hermed som et spørgsmål, som de indsatte bør have adgang til at udtale sig om, før endelig afgørelse træffes.

Under henvisning til oplysningerne i fængselsinspektør ...s skrivelse af 10. september 1982 til direktoratet, hvorefter statsfængslerne ved Sdr. Omme, Møgelkær og Kragkovhede ikke i forbindelse med lukning af afdelinger har afholdt møder med talsmændene, går jeg ud fra, at direktoratet vil gøre disse statsfængsler bekendt med min opfattelse.

... «